

N O T A
betreffende het Landschap

SIGI-DOLO.-

Onderafdeeling: Paloe.-
Afdeeling : Donggala.-
Residentie : Manado.-

=====

Hoofdstuk I.-

Aardrijkskundige beschrijving.-

a. Ligging, grootte en grenzen.

Het landschap Sigi-Dolo is gelegen in de Onderafdeeling Paloe en heeft in de richting N.Z. eene grootste lengte van + 40 K.M., in de richting O.W. eene grootste lengte van + 70 K.M. Ten Noorden grenst het aan het landschap Paloe, ten Oosten aan het landschap Parigi (van de onderafdeeling Parigi) en het landschap Poso (van de onderafdeeling Poso), ten Zuiden aan het landschap Koelawi en ten Westen aan de onderafdeeling Mamoedjoe, Gouvernement Zuid-Celebes.

b. Algemeene gesteldheid en
hoedanigheid van den bodem.

Het centrum van het landschap is licht golvend, in hoofdzaak vlak terrein, het dal van de Paloe-rivier, een zeer vruchtbare streek waar op grooten schaal sawahbouw wordt bedreven. Het Oostelijk, Zuidelijk en Westelijk gedeelte is zwaar en steil bergterrein, waar eenige landangbouw wordt beoefend. Speciaal het Westelyk bergterrein is een zeer onherbergzaam gebied, zoo goed als onbewoond. In het Oostelijk bergterrein bevindt zich nog eene smalle en langgestrekte en uiterst vruchtbare vlakte, waar veel sawahs voorkomen.-

c. Kusten.

Het landschap grenst nergens aan de zee.

d. Rivieren.

De hoofdrivier, waarin alle kleinere rivieren uitmonden (voor zoover zij althans niet reeds tevoren al hun water aan sawahleidingen hebben afgestaan) is de Paloerivier, welke in het landschap Koelawi ontspringt en, in Noordwaartsche richting stroomende, door de landschappen Sigi-Dolo en Paloe uitmondt in de Paloebaai. Aangezien de rivier groot verval heeft is zij nagenoeg niet bevaarbaar, slechts zeer kleine prauwen kunnen met groote moeite tegen de veelvuldig voorkomende stroomversnellingen opgeroeid worden.

In den regentijd komen veel bandjirs voor.-

e. Wegen en paden.

I. De drie voornaamste wegen zijn:

1e. de weg van Paloe naar Koelawi (totaal 71 K.M., waarvan 43 K.M. in het landschap Sigi-Dolo) langs den Oostelijken oever van de Paloerivier, deel uitmakend van het groote wegenplan, van de Residentie Manado en waarschijnlijk voorbestemd een schakel te vormen in de verbinding Makassar - Manado.

Deze weg is per auto berijdbaar.

2e. de weg van Paloe naar Bangga 43 K.M., waarvan 22 K.M. in het landschap Sigi-Dolo langs den Westelijken oever van de Paloe-rivier een locale weg, per auto berijdbaar zolang enkele nog niet overbrugde rivieren niet bandjirren.

3e. de weg, nabij de grens van Paloe, zich van

den

den onder ten le genoemden weg aftakkende en na een bocht naar het Oosten gemaakt te hebben weer op dien weg terugkomende ($24\frac{1}{2}$ K.M.). Deze weg is eveneens per auto berijdbaar.

In bewerking is een overbrugging van de Paloerivier in het Zuidelijk gedeelte van het landschap waardoor de onder le en 2e genoemde wegen met elkaar worden verbonden.

II. Wegen van minder belang, zijn

- 1e. de weg van Bora naar de Palolovlakte, + 22 K.M., thans nog slechts voor de eerste $\frac{1}{4}$ K.M. per auto berijdbaar en verder paardenpad.
- 2e. de weg van Biromaroe naar Rarangkonaoe + $1\frac{1}{4}$ K.M. waarvan 5 K.M. per auto berijdbaar.
- 3e. de weg van Biromaroe Noordoostwaarts naar de grens van Paloe, $6\frac{1}{2}$ K.M. thans nog karrepad.

Verder zijn er nog tal van korte karre-
wegen welke landinwaarts gelegen kampong en ge-
huchten met de groote wegen verbinden.

f. Kampongs.

In het landschap zijn $1\frac{1}{2}$ kampongs, welke hoofdzakelijk in en rondom de Paloevlakte zijn gelegen; het Oostelijk bergland is schaars-, het Westelijk bergland nagenoeg geheel niet be-
woond.

g. Plantengroei.

Voor zoover de Paloevlakte niet bebouwd is, is deze begroeid met ijl secundair bosch af-
gewisseld met uitgestrekte vrij dorre weidevelden
waarin groote hoeveelheden cactussen groeien.

De bergstreken zijn vrij dicht beboscht, waardevolle houtsoorten komen weinig voor.

h. Klimaat en moessons.

Het klimaat is zeer droog, regenbuien zijn zeldzaam. Door de felle verhitting van de aan drie zijden door gebergte ingesloten Paloevlakte ontstaat daar steeds tegen den middag eene hevige depressie waardoor bijna elken dag omstreeks 11 uur v.m. een sterke uit het Noorden komende wind ontstaat welke tot 4 à 5 uur aanhoudt. De dagen zijn warm, welke warmte echter door het droge klimaat zeer wel te dragen is, de nachten brengen tot middernacht weinig afkoeling.

Van moessonwisseling is weinig te merken, in den regentijd zijn de buien weinig meer frequent dan in den drogen tijd, zij duren slechts wat langer.

Hoofdstuk II.-

Bevolking.-

a. Afkomst, stam- en klas-
senindeeling.

De bevolking is van Toradjasche oorsprong en wordt aangeduid als Kajeliërs, van Boegineesche inslag is veel te merken, vooral onder de beter gesitueerde families, speciaal het vorstengeslacht. In het district Dolo heeft in enkele kamongs eene vrij innige menging met Arabisch bloed plaats gehad; welke aan het volks type zoowel als aan de kleeding zeer goed te merken is. Het Chineesche element is schaars,

menging

menging met Chineezen heeft weinig plaats.

De Kajeliër is in hoofdzaak landbouwer, hij legt zich, hierin voorgegaan door de Boegineezen meer en meer toe op sawahbouw, terwijl ook de runderfok toenemende belangstelling geniet; hij is niet bijster ijverig, doch goed van wil.

De hoogste klasse wordt gevormd door de, waarschijnlijk oorspronkelijk van Boegineeschen stam spruitende vorstenfamilie, welke familie zeer uitgebreid is, zij voeren den titel van Madika, zijn zij van zuiver vorstelijk bloed, zoo noemt men hen Madika mbaso, zoo niet, dan heeten zij Madika ntongo, hierop volgen de dorpsnotabelen, madika kodi, als regel ook afstammelingen van de vorstenfamilie doch door huwelijk met lieden van de autochtone bevolking in rang gedegradeerden; de zuivere Kajeliër, in type veel van de beide hoogste klassen verschillende, vormt de laagste klasse.-

b. Sterkte der bevolking.

De bevolking bestond bij de volkstelling van 1930 uit:

Europeanen	33
Chineezen	63
Arabieren	24
Inlanders	25119

Belangrijke wijzigingen in de sterkte hebben sindsdien niet plaats gehad.

c. Godadienst.

De oorspronkelijke bewoner was animist doch onder invloed van Boegineezen noemt zich

thans elke Kajellër die zichzelf respecteert Mohamedaan. Het Mohamedanisme uit zich echter bij hem in hoofdzaak in het dragen van de koe-piah. Slechts in enkele kampongs van het district Dolo, onder invloed van de Arabische inslag, zijn de lieden goed Mohamedaan te achten. Ook de vorsten en notabelen nemen hunne godsdienstplichten vrij goed waar. Van godsdienstig fanatisme is weinig te bespeuren. Het L.d.H. heeft in het landschap, enkele Officieren wonen, welke missiewerk verrichten, of hunne adepten tot de Christenen kunnen worden gerekend is aan twijfel onderhevig, het animisme zit er te diep in.

d. Taal.

De meest gesproken taal is het Ledo, een van de vele uit het Toradjasch gesproken dialecten, ook andere talen, allen van Toradjaschen stam worden plaatselijk gesproken.

e. Woningen en gebouwen.

De woningen zijn uiterst primitief. Alle huizen staan op palen, de omwandingen zijn meestal van gaba2 gemaakt en de daken van atap. Bilikken omwandingen, daken van sirap of van zink, komen weinig voor. De meeste huizen hebben geene inwendige indeeling. Aan onderhoud wordt weinig, aan verfraaiing in het geheel geen zorg besteed.

Als eenig gemeenschapsgebouw in de kampongs kent men de langgar of moskee, welke van zeer

primitief

primitief materiaal in elkaar wordt gezet en even zoo weinig als de woonhuizen wordt onderhouden.

f. Gezondheidstoestand.

De meest voorkomende ziekten zijn malaria, influenza, dysenterie en framboesia. Epidemiën kwamen de laatste jaren niet voor. De Officier van Gezondheid belast met den Dienst der Volksgezondheid tourneert geregeld in het landschap en houdt eens per week polykliniek te Biromaroe. Neo-salvarsan injecties en kininepillen worden op die tournees verstrekt. In de onderafd.hoofdplaats Paloe is een landschapsziekenhuis waar ernstige patienten kunnen worden opgenomen. Het volk heeft niet het minste idee van hygiene. De pokkenvaccinatie heeft geregeld plaats, de controle daarop toont aan dat de vaccinatietoestand van de bevolking gunstig is.

In de kampong Kalawara en in de omgeving daarvan is een zeer hoog infectiepercentage met elephantiasis (filaria) geconstateerd. Een onderzoek naar de overbrenger dezer ziekte is thans gaande, waartoe prof. Brug thans voor eenige maanden te Kalawara verblijft.

Ook komen tamelijk veel leprozen voor, zooveel mogelijk wordt door overreding gepoogd dat zij zich in de leprozerie in het landschap Paloe doen opnemen.

Hoofdstuk III.-

Middelen van bestaan.-

1. Landbouw.

De allervoornaamste eenjarige landbouwproducten zijn rijst en mais, verder worden veel aardnoten verbouwd. In de Paloevlakte wordt de rijstbouw uitsluitend op sawahs bedreven. Door de groote irrigatiewerken Woenoë-Noord en Woenoë-Zuid waarvan de inlaat- en verdeelingswerken onder leiding van de Irrigatiedienst geheel worden gepermaniseerd kan het sawahareaal zeer belangrijk worden uitgebreid.

In het Zuiden van het landschap nabij Goembasa is eenige jaren geleden een irrigatiewerk opgezet, waarbij echter na het bouwen van de inlaat bleek, dat de opzet dermate groot was dat het werk met de beschikbare middelen niet zou kunnen worden uitgevoerd, thans wordt het werk op kleineren schaal voortgezet zoodat aan de bestaande behoefte aan irrigatiewater kan worden voldaan. Eenige semi-permanente irrigatiewerkjes bevinden zich nog aan den voet van Oostelijk en Westelijk randgebergte, alle onder voortdurend toezicht van de Irrigatiedienst, welke dienst tevens steeds aan de verbetering en (waar noodig) uitbreiding werkt.

In de onderafdeeling is een Adjunct-landbouwconsulent geplaatst onder wiens leiding een in

het

het landschap werkzaam sawahmentri de bevolking van voorlichting voorziet. Speciaal wordt aandacht besteed aan de grondbewerking, welke van ouds geschiedde door een kudde karbouwen eenige malen door de onder water gezette sawahs heen te drijven. Aangezien deze methode zoowel veel tijd als een groot aantal karbouwen vergt, kwam het veel voor dat groote sawaharealen niet tijdig plantklaar konden worden gemaakt; thans wordt gedemonstreerd met eenvoudige en goedkoope Inlandsche ploegen, welke tegen kostprijs aan liefhebbers worden verstrekt, terwijl voor het dresseeren van ploegvee bemiddeling wordt verleend. Langzaam maar zeker gaat men tot het gebruik van deze ploegen over.

Tevens wordt propaganda gemaakt voor het verbouwen van mais op de na den oogst drooggelegde sawahs opdat op deze wijze grootere inkomsten uit den grond worden verkregen. Ook dit wisselbouwsysteem wint meer en meer veld. In een te Siders gelegen proeftuin worden proeven genomen met den verbouw van diverse rijstsoorten en tweede gewassen.

Als meerjarig gewas is alleen de klappercultuur van belang. In het centrum van het landschap zijn uitgestrekte klapperaanplantingen. Sedert eenige jaren echter worden groote uitgestrektheden aangetast door een slak-

rupsenplaag.

rupsenplaag. De slakrupsen tasten de bladeren aan, tengevolge waarvan de klapperboomen eenige jaren geen vruchten geven. De landbouwvoorlichtingsdienst, bijgestaan door het Klapperproefstation te Manado is thans doende naar eene doelmatige bestrijding te zoeken, zoowel met bestuiving met derrispoeder als met infectie der slakrupsen en hunne eieren met diverse sluipwespevarieteiten worden proeven genomen. Koffiecultuur wordt op bescheiden schaal en meest uiterst ondeskundig gedreven, het product wordt naar Paloe verkocht.-

2. Veeteelt.

Runderen en buffels komen bij honderden in het landschap voor. Het Madoereesche rund heeft de overhand, van Soemba geïmporteerd Ongolevee komt minder voor. De runderteelt wordt als weideteelt bedreven. De kudden worden echter slecht verzorgd en zelden opgekraald, zoodat tal van kudden half zijn verwilderd. De te Paloe bescheiden Adj.Gouvts.Indisch Veearts is steeds doende den eigenaars tot betere verzorging over te halen. Daar nagenoeg het geheele vervoer in het landschap per ossenkar geschiedt is het rund een belangrijk handelsobject. De karbouwen worden uitsluitend gebruikt bij de bovenvermelde sawahbewerking, het paroedja. Het landschap levert vrij goede paarden op; daar te Paloe sedert eenige jaren een renver-

eeniging bestaat, welke 2 x 's jaars races organiseert, terwijl de prijswinnaars van die races dikwijls voor zeer hooge prijzen naar Manado worden verkocht, bestaat eene toenemende belangstelling voor de paardenfokkerij. In het landschap is een halfbloed, Soemba-dekhengst gestationeerd.

Verder komen zeer veel geiten en schapen voor, aan veredeling wordt weinig gedaan.-

3. Nijverheid.

Als eenige nijverheid, behoudens het vlechten van hoeden (Chineesch model) en matten voor plaatselijk gebruik, verdient het weven van kains vermelding. Van deze, kleurige, kains heeft eenige uitvoer via Paloe en Donggala naar Makassar en Java plaats.-

4. Handel en marktwezen.

De voornaamste uitgaande handelsproducten zijn copra, rijst, damar en rotan, als inkomende handelwaren zijn slechts goedkope katoentjes, kramerijen en aardewerk te vermelden benevens eenvoudige huiselijke benodigheden en artikelen voor het dagelijksch menu. De handelaars zijn in hoofdzaak Boegineezen, Chineezzen en Arabieren. In het landschap zijn groote pasars te Biromaroe, Sidondo en Dolo benevens een vijftal kleinere pasars. Aangezien de verkoop van copra en boschproducten niet op de pasars geschiedt, bepaalt zich de pasarhandel slechts tot den handel in bovengenoemde import-

waren welke veelal nog worden omgeruild tegen groenten, vruchten, rijst, mais enz., welke de bevolking ter markt brengt, de ruilgoederen worden dan naar Paloe vervoerd waar zij op de pasar aldaar weer gereede aftrek vinden.-

5. Landbouwvoortbrengselen.

Deze werden reeds vermeld onder voorgaande hoofden.-

6. Visscherij.

Aangezien de rivieren nagenoeg geen visch bevatten is de visscherij van geenerlei belang.

7. Boschproducten.

De eenige boschproducten zijn rotan en damar welke via Paloe naar Makassar worden uitgevoerd.-

Hoofdstuk IV.-

Agrarische aangelegenheden.-

De kampongs hebben het uitsluitend beschikkingsrecht over de binnen hun machtsgebied liggende gronden. Binnen het machtsgebied van de kampong heeft ieder kampongnoot het vrij ontginningsrecht over den grond mits hij van zijn voornemen tot ontginning het dorps-hoofd kennis geeft, gaat hij zonder die kennisgeving tot ontginning over, zoo is hij niet strafbaar, doch heeft, in geval een ander later ook recht op die gronden doet gelden, geenerlei basis om zijn recht op te steunen.

Alvorens van zijn voornemen tot ontginning

aan het dorpshoofd kennis te geven zal hij het door hem uitgezochte terrein merken, is het onboscht terrein, dan bestaat het merk uit het in een knoop leggen van een bosje slang² of gras en de directe omgeving van dat bosje omstreeks 6 depa in het rond schoon te kappen, hij heeft dan voor 7 nachten voorkeur om het omliggend terrein ter grootte van een normale ledang te kappen, aan het verdorren van het geknoopte gras en het ontspruiten van jong gewas op de opengekapte plek constateert men dat de termijn is verlopen. Is het boschgrond dan geschiedt het merken middels afschillen van de bast der op de hoekpunten staande boomen, hierdoor erlangt hij voor één jaar het voorkeursrecht tot ontginning van dien grond.

Toestemming tot de ontginning wordt niet vereischt, kennisgeving is voldoende, retributies worden niet geheven.

Is de grond ontgonnen en/of bebouwd dan oefent de ontginner en zijn nakomelingschap daarop het bezitsrecht uit, zoolang er nog eenige sporen van die ontginning te bespeuren zijn, bijv. vruchtboomen, graven, restanten van sawahdijkjes of leidingen, ruïne van een huis e.d., voortdurende bebouwing of exploitatie van den grond is dus niet benodigd.

Zoolang de ontginner het bezitsrecht uitoefent staat het hem vrij zijn recht op die gronden

zonder

zonder toestemming van wien ook, aan dorpsge-
nooten te verkoopen, welke koopers dan volle-
dig in zijne rechten treden. Voor vervreemding
aan vreemdelingen is toestemming van het kam-
ponghoofd noodig.

Ontginning door niet kampongnooten mag
slechts plaats hebben indien het dorpshef
daartoe toestemming verleent, het verzoek gaat
dan vergezeld van een hormatgeschenk aan dat
hef. Is de toestemming verleend dan treedt
de ontginner in dezelfde rechten als ware hij
kampongnoot, vervreemding aan kampongnooten
staat hem vrij, verkoop aan vreemden behoeft
weder de toestemming van het kamponghoofd.

Bij het vervallen van ontginnings- of bezits-
recht keert de grond weer tot de oude toestand
van kampondomein terug.

Omtrent weiderecht e.d. zijn geen gegevens be-
kend. Aangezien grondkwesties zoo goed als
nooit voorkomen, is de adat ten dien aanzien
aan het verwateren en wendt men zich tegenwoor-
dig als er een moeilijke kwestie is, al ras tot
den Zelfbestuurder tot het verkrijgen van een
beslissing.

Vreemde Oosterlingen kunnen gronden in huur
krijgen op den voet van Bijblad 9025 jo. 9027,
onwettige occupaties komen niet voor, ook niet
die welke worden bedoeld bij Stbld. 1921 No. 476.

Concessies en opstal- of erfpachtsperceelen werden in het landschap niet uitgegeven.-

Hoofdstuk V.-

Verkeerswezen.-

Het belangrijkste verkeersmiddel is de ossenkar, welke zoowel dient voor transport van personen, als van goederen, dogcars komen slechts sporadisch voor, terwijl de eenige autobezitter in het landschap de wd. Zelfbestuurder is. Van de autobussen en taxis welke te Paloe worden geexploiteerd wordt alleen door de meer welgestelden gebruik gemaakt. Verkeer te water komt door de moeilijke bevaarbaarheid van de Paloenivier niet voor.-

Hoofdstuk VI.-

O n d e r w i j s . -

Gouvernements Onderwijs.

Ter hoofdplaats Biromaroe van het landschap is een standaardschool gevestigd.-

Landschaps-onderwijs.

Te Biromaroe, Kaloekoeboels, Kotarindau, Sidondo, Pakoeli, Kaleke en Boelcebeta zijn Bestuursvolkscholen gevestigd, bekostigd uit het onderafdeelingsschoolfonds, welke fonds wordt verkregen uit heffing van 10 procenten op de Zelfbestuursbelasting en uit de schoolgelden van de leerlingen.-

Ander onderwijs.

Ander onderwijs.

Het Leger des Heils exploiteert scholen te Bora, Kapiroë, Mencei, Sibalaja, Kalawara en Rarampadende, het geniet daartoe subsidie uit de onderafdeelingskas.

Hoofdstuk VII.-

Lands- en landschapsmiddelen.-

Behoudens de belastingen van de weinige Gouvernements-onderhoorigen, in- en uitvoerrechten, opium- en zoutopbrengst, komen alle in het landschap opgebrachte fondsen ten goede aan de Onderafdeelingskas van Paloe, aan welke kas tevens de middelen van de landschappen Paloe en Koelawi toevoelen. De Onderafdeelingschef van Paloe is tevens kashouder van die kas.

De voornaamste middelen zijn

- 1e. inkomstenbelasting (aanslag 1936 / .18.694.93)
- 2e. crisisheffing (" " " 265.29)
- 3e. pers. belasting (" " " 27.84)
- 4e. slachtbelasting
- 5e. retributie voor het winnen van boschproducten.
- 6e. inkomsten uit verhuur van gronden aan niet-Inlanders.
- 7e. pasarinkomsten.-

Hoofdstuk VIII.-

Verplichte diensten.-

a. Heerendiensten.

Voor het landschap Sigi-Dolo geldt de heerendienstregeling als neergelegd in het besluit

van

van de gezamenlijke Zelfbesturen der landschappen in de onderafdeeling Paloe ddo. 15 Maart 1933, de uitvoeringsvoorschriften dier regeling werden vastgesteld bij een afzonderlijk besluit dier landschappen van denzelfden datum.

Het maximum aantal te vorderen dagdiensten bedraagt 28, welk aantal dagdiensten, in verband met het uitgestrekt wegnnet waaraan het karrentransport veel schade toebrengt, ten volle wordt benodigd.

De afkoopsom bedraagt / 7.50 's jaars. Van de gelegenheid tot afkoop wordt weinig gebruik gemaakt.

Het aantal heerendienstplichtigen bedroeg in 1936: 4484.

b. Gemeentediensten.

Ten behoeve van arbeid aan kampongwegen, bouw- en onderhoud van volksscholen en woningen van volksschoolonderwijzers en bouw en onderhoud van eenvoudige bivaks voor tourneerende ambtenaren worden per jaar 7 dagdiensten gevorderd, terwijl voor werkzaamheden in de tuinen der kamponghoofden en de wijkhoofden resp. 2 en 1 dagdiensten gevorderd worden.-

Hoofdstuk IX.-

Rechtspraak.-

a. Gouvernements rechtspraak.

De niet Zelfbestuursonderhoorige Inlanders en de Vreemde Oosterlingen en Europeanen zijn onderworpen aan de Gouvernements rechtspraak.

Het

Het Onderafdeelingshoofd van Paloe is belast met de magistratuur, terwijl landraad- en residentie-gerechtszaken te Manado worden behandeld.

b. Zelfbestuursrecht-
spraak.

Bij besluit van de gezamenlijke Zelfbestu-
ren der landschappen in de onderafdeeling Paloe
ddo. 1 Juli 1925 werd de Zelfbestuursverordening
tot regeling van de rechtspraak, ook voor Sigi-
Dolo, vastgesteld.

De rechtspraak wordt uitgeoefend door den Zelf-
bestuurder of zijn vervanger (het landschapsge-
recht) en voor zaken van meerder belang door de
inheemsche rechtbank waarin de Zelfbestuurder, ev.
landsgrooten, districtshoofden en zoonoodig kam-
ponghoofden, onder voorzitterschap van het Onder-
afdeelingshoofd, zitting hebben.

Hoofdstuk X.-

B e s t u u r . -

1. Administratieve
indeeling.

Het landschap is verdeeld in 3 districten,
t.w. Biromaroe, Bora en Dolo, welke districten
omvatten de drie vroegere landschappen waaruit
het huidig landschap is ontstaan. De twee eerst-
genoemde districten staan onder één districts-
hoofd (tevens adathoofd) aangezien zij voor twee
districtshoofden niet voldoende werk zouden op-
leveren.

Het district Dolo wordt bestuurd door een nako-
meling van het vroeger vorstengeslacht van dat
landschap.

2. Adatrechtelijke

Tawaali - Biromaroe-stam

Dolostam

Sigistam

♂ Man
♀ Vrouw
♂-♀ Huwelyk

— Dolo
— Tawaali - Biromaroe
— Sigi

1. v. Poei Dai, Madika Biromaroe
2. Garoeda, Madika Dolo
3. v. Dai Masia, Madika Biromaroe
4. Dabre Labougvelili, Madika Paloe
5. v. Upangipi, Madika Biromaroe
6. Latonda, Madika Sasessoe (Parigi)
7. v. Jahasia, Regeerend Madika Biromaroe

8. Dindilemba, Madika Malolo Sigi

9. Karondjoe Lumba (alias Tomai Sompol), gehuwd met 2 vrouwen van laag stand. Verbannen wegens het verzet tegen het Gouvernement.

10. v. Jolekodi.

11. v. Tondgi, kinderloos, Magase Sigi - Biromaroe, adopteert 16.

12. Fandebaelawa, kinderloos

13. v. Fandjamaja

14. Djaitanskara, Magase Tawaali

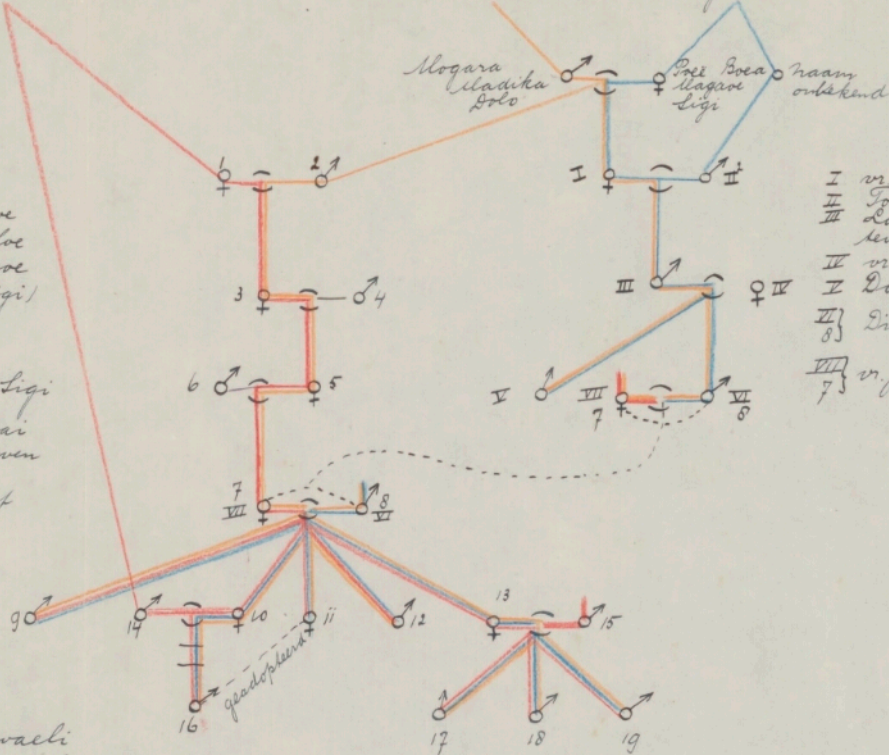
15. Toempalemba, Madika Tawaali

16. Lamakarake, geadopteerd door 11 Magase Sigi - Dolo

17. Lamasaera

18. Lamakarase

19. Goetaelamba

- I v. Bakakehoe, Madika Dolo
- II Fondalaboea, Magase Sigi
- III Lotontomene, — — — —
- IV v. T. Kolobongo, Madika Sigi
- V Daeng Masiri, Magase Sigi
- VI Dindilemba, Madika Malolo Sigi
- VII v. Jahasia, Regeerend Madika Biromaroe

2. Adatrechtelijke indeeling Zoals boven gezegd, volgt de administratie geschiedenis van het tieve indeeling geheel de adatrechtelijke indee-
ontstaan van het land- ling. Het landschap zoals het thans is heeft
schap Sigi-Dolo. zijn ontstaan te danken aan onderlinge huwelij-
ken van de vorstelijke families der oorspronke-
lijk zelfstandige landschappen Biromaroe, Sigi
en Dolo. (Ter beter begrip van het volgende ver-
dient het aanbeveling de bijgevoegde stamboom,
waarop slechts de personen van belang zijn aan-
gegeven en de bloedlijnen der verschillende fa-
milies in kleuren zijn geteekend, te raadplegen).
Het eerst kwamen Sigi en Biromaroe onder één ge-
zag na het overlijden in 1908 van den Magaoe
van Sigi: DaEng Masiri, wiens kinderen niet
voor opvolging in aanmerking komen daar de bei-
de echtgenooten van DaEng Masiri van lage ge-
boorte waren. DaEng Masiri had een broeder,
Dindilemba, gehuwd met de regeerende vorstin
van Biromaroe, Jahasia, uit welk huwelijk een
vijftal kinderen waren gesproten. Uit deze kin-
deren moest thans een keus worden gedaan, aan-
gezien Dindilemba zelf ook reeds was overleden.
De oudste zoon, Karandja Lemba alias Tomai Dom-
po kwam niet in aanmerking aangezien hij wegens
aanzetten tot verzet tegen het Gouvernement in
1905 naar Java was verbannen, de tweede op de
lijst vr. Jolokodi was bereids gehuwd met Djai-
langkara, Magaoe van TawaEli, dus kwam ook niet
in aanmerking, eerst het derde kind van Dindi-

lemba,

lemba, vr. I Tondei, destijds reeds weduwe van den Magaoe van Paloe Jodjokodi, kinderloos en daarom naar hare familie in Biromaroe teruggekeerd, kwam in aanmerking en werd tot Magaoe van Sigi verkozen, terwijl spoedig daarop door het overlijden harer moeder Jahasia haar tevens het Magaoeschap van Biromaroe toeviel, zoo ontstond het dubbellandschap Sigi-Biromaroe.

Daarna werd in 1917 de toenmalige Zelfbestuurder van Dolo, Datoek Pamoesoë (overigens ten onrechte door ons bestuur als zoodanig erkend en aangesteld) geschorst en later ontslagen wegens wangedrag en werd dit rijkje bij wijze van proef omdat het Dologeslacht geene zuiver vorstelijke nakomelingen meer had, onder Sigi-Biromaroe gebracht uit hoofde van familieverwantschap van het Sigische huis met dat van Dolo, door veelvuldige onderlinge huwelijken.

Eene overweging temeer tot deze samenvoeging was het feit, dat eenige tientallen jaren tevooren Sigi en Dolo reeds door één vorst waren geregereerd, nml., Lelontomene, gesproten uit het huwelijk van den Magaoe van Sigi: Iratonda of Tondalaboea en de Dolosche Madika-vrouw (uit het vorstengeslacht): Bakakeko.

Lelontomenes zoon DaEng Masiri echter vond het bestuur over twee rijkjes te zwaar en liet Dolo los, hetwelk toen weer zelfstendig werd onder den Magaoe Jarontasi, na wiens dood het rijkje

uiteenviel

uiteenviel in een zestal madikaschappen. Eerst bij onze komst in deze landen werd Dolo weer hersteld en door het Gouvernement als Magaoe erkend (ten onrechte) Datoepamoesoe.

De in 1917 als proef ingestelde samenvoeging van Sigi - Biromaroe met Dolo, werd bij Gouvernements besluit ddo. 14 Mei 1929 No. 30 bestendigd, het landschap kreeg toen de naam Sigi-Dolo.-

3. Adatrechtelijke opvattingen inzake de bekleding der waardigheid van een Zelfbestuurder (Magaoe).

Volgens de in deze streken heerschende adat gaat de waardigheid van Magaoe na diens overlijden over op zijne broeders of zusters en neven of nichten, dus in de horizontale lijn, eerst wanneer in die lijn geene pretendenten van zuiveren bloede meer aanwezig zijn, komt de oudste zoon (of dochter) van het volgend geslacht aan de beurt, ongeacht of die pretendent van een mannelijk of vrouwelijk lid van het geslacht afstamt. Opgemerkt moge nog worden dat bij het oordeel of iemand van zuiver vorstelijk bloed is, de status van de moeder evenveel, zoo niet meer, gewicht in de schaal werpt als die van den vader. De reeds tevoren genoemde vrouwelijke Magaoe I Tondei overleed in 1915, waarna omdat haar broeder Tandeboelawa en haar zuster Tangidjamaja (gehuwd met den madika mbaso van TawaEli) reeds waren overleden, tot haar opvolger werd verkozen en benoemd Lamakarate, zoon van I Tondei's zuster Jolikodi en Djallangkara, Magaoe van TawaEli.

Hoewel Lamakarates afstamming van moederszijde hem reeds voldoende aanspraak gaf voor de opvolging, werd de keus nog versterkt door het feit dat Lamakarate door de (kinderlooze) I Tondei geheel als haar zoon was opgevoed, geadopteerd, en reeds eenige jaren voor en namens zijne tante het bestuur voerde. Tegen zijne benoeming werden van geene zijde bezwaren ingebracht.

Lamakarate overleed in Mei 1936, broeders, althans van dezelfde moeder, heeft hij niet, wel halfbroeders welke echter niet in aanmerking komen omdat Lamakarates recht op den troon uitsluitend was gebaseerd op de afkomst zijner moeder zoowel als op zijne adoptie door zijne tante I Tondei. Er is echter een drietal neven van onverdacht zuiver vorstenbloed:

1e. Lamassera, zoon van den ex wd. Magaoe van Ta-waEli Toempalemba en vr. Tangindjamaja, madika mbaso van Sigi.

2e. Lamakaraoe, volle broeder van 1.

3e. Goetoelomba, volle broeder van 1 en 2.

Waar zooals boven gezegd, de opvolging, zoolang daar volwaardige pretendenten aanwezig zijn eerst in de horizontale lijn moet plaats hebben, kunnen de leden van het jongere geslacht, zoons en dochters van den Magaoe Lamakarate voorlopig gevoegelijk onbesproken blijven.

Door mijn ambtsvoorganger werd spoedig na het overlijden van Lamakarate overleg gepleegd met

de z.g.n. patanggota der drie oorspronkelijke landschappen.

De patanggota is een commissie van kampongoudsten afkomstig uit de vier voornaamste stamkampongs van elk landschap, zij hebben zeggenschap in de verkiezing van een nieuwen Magaoe en werden in vroeger tijden in alle belangrijke staatszaken gemoeid.

Bij deze besprekingen bleek ten duidelijkste dat in Biromaroe de 1e. pretendent, Lamasaera favoriet was, in Sigi kwam hij op de tweede plaats, terwijl in Dolo ook Lamasaera de meeste stemmen op zich vereenigde, nadat, zooals in die streek gebruikelijk, de lieden eerst hadden gepoogd een pretendent uit het Dolosche huis naar voren te schuiven.

Dat in Sigi de lieden meer gesteld waren op Goetoelemba hangt samen met het feit dat Goetoelemba gehuwd is met een dochter van een madika van Bora, verwant aan het vorstenhuis, welke madika uit hoofde van die verwantschap en omdat hij vroeger districtshoofd is geweest, te Sigi zeer veel invloed heeft en welke invloed hij aanwende om zijn schoonzoon te pousseeren, een persoon overigens die, zooals hieronder uit de beschrijvingen der pretendentes blijken zal, als Zelfbestuurder minder gewenscht zal zijn.

1e. Lamasaera, oud \pm 45 jaar.

Heeft drie jaar de volksschool bezocht

spreekt

spreekt en schrijft goed Maleisch. Was in zijn jeugd $1\frac{1}{2}$ jaar magang op het Controleurskantoor te Paloe heeft zich daarna als landbouwer gevestigd.

Gehuwd, geen kinderen.

Is beleefd en hoffelijk in zijn optreden.

2e. Lamakaraoe oud + 40 jaar, eveneens 3 jaar op de volksschool geweest, was eenigen tijd magang op het kantoor van den Controleur van Donggala

Gehuwd, geen kinderen.

3e. Goetoelemba, oud + 36 jaar, heeft volksschool en Iie kl.school doorloopen. Was tot 1920 kamponghoofd van Biromaroe

Gedurende den tijd dat Lamassera met de waarneming van het bestuur is belast (besluit Resident van Manado ddo. 30 Juni 1936 No.L 3/2/25) heeft hij zich naar tevredenheid van die taak gekweten en zich daarbij reeds allerwege weten bemind te maken.

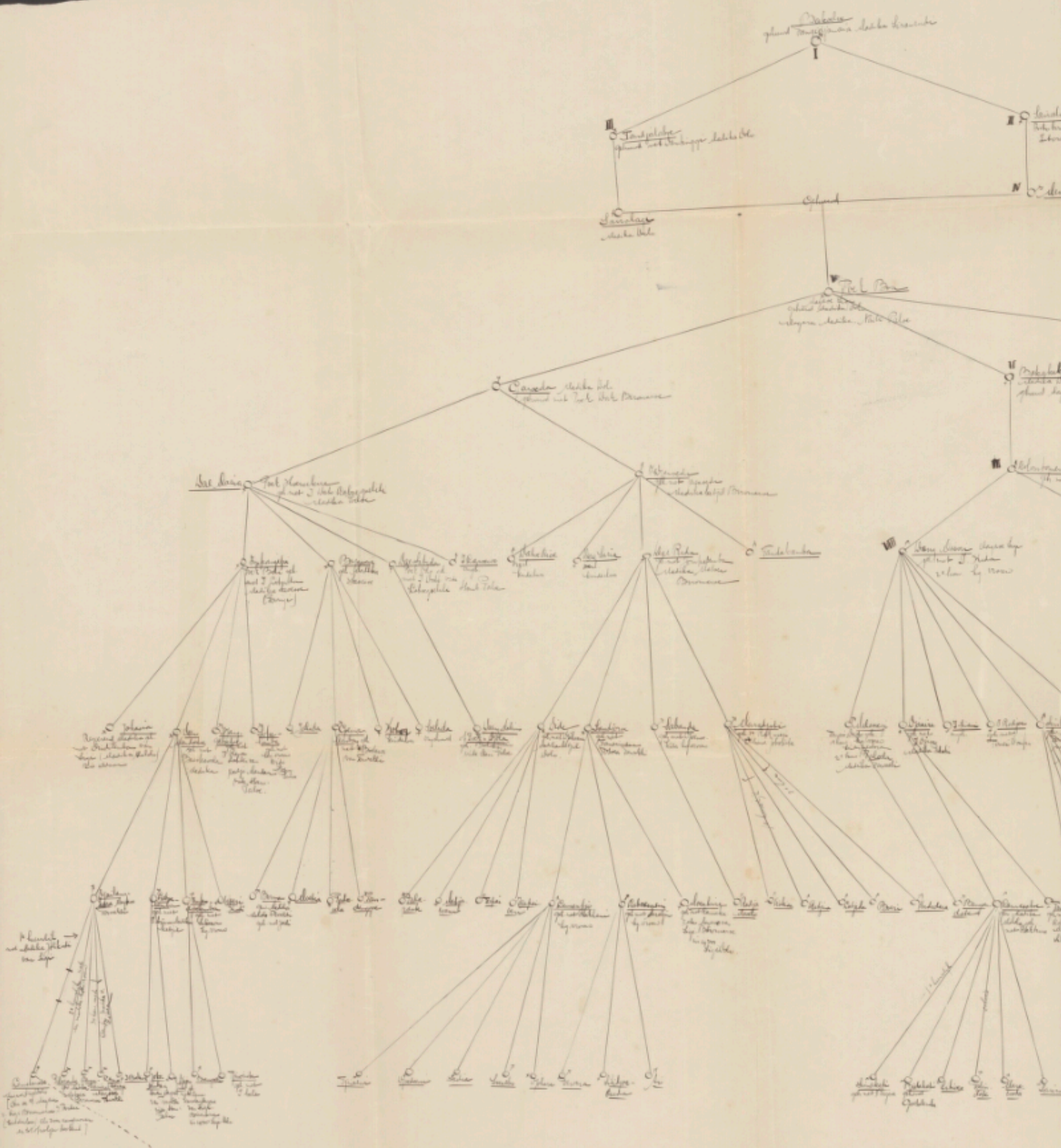
Algemeen wordt hij dan ook reeds als definitief Zelfbestuurder beschouwd en ieder verwacht dat hij als zoodanig zal worden aange- steld, om welke redenen eerbiedig wordt ge- adviseerd ten spoedigste tot die benoeming over te gaan.-

P a l o e , 9 Februari 1937.-

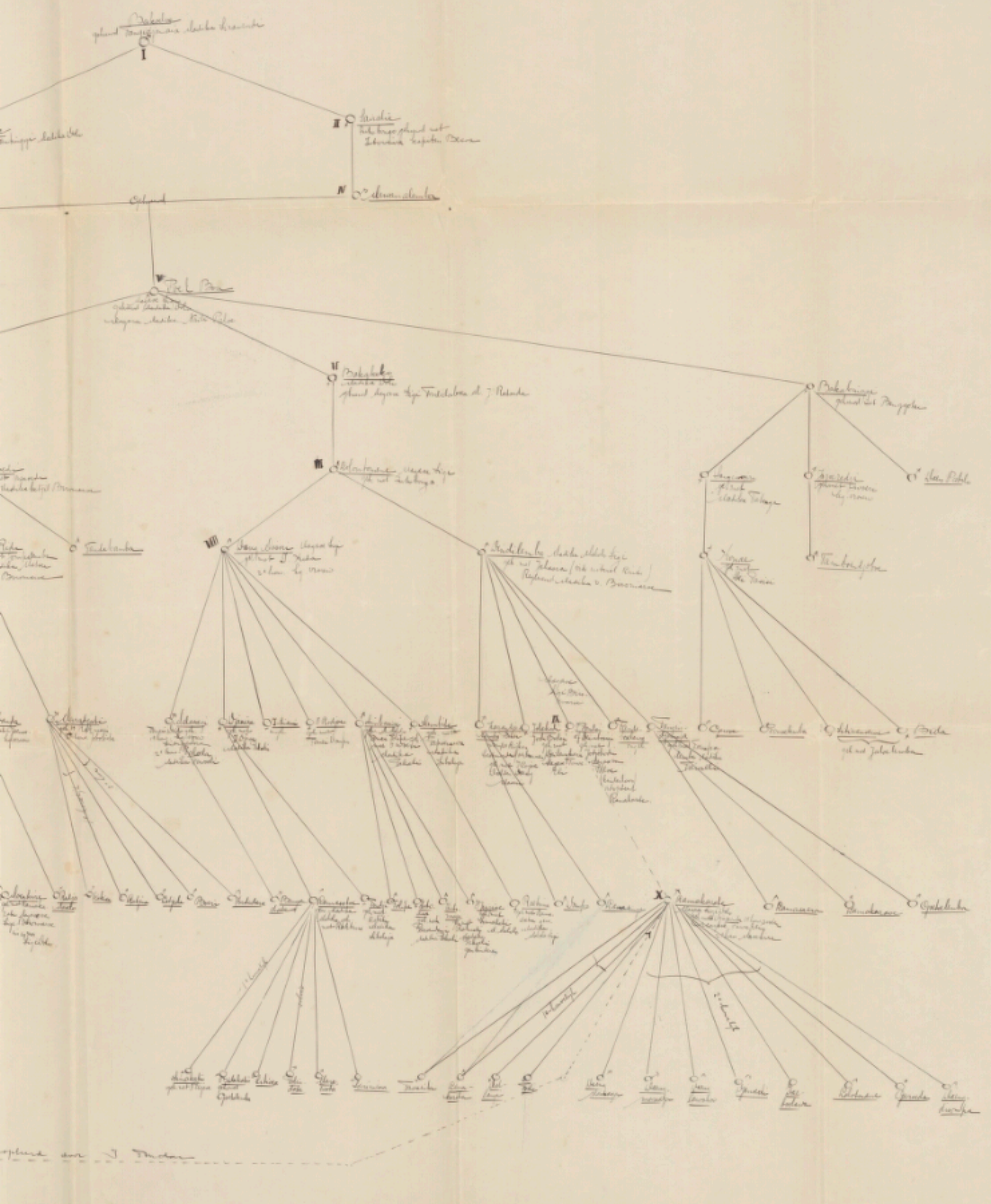
De Gezaghebber van Paloe,
^{W.}
(w.g.)^v Ansingh.

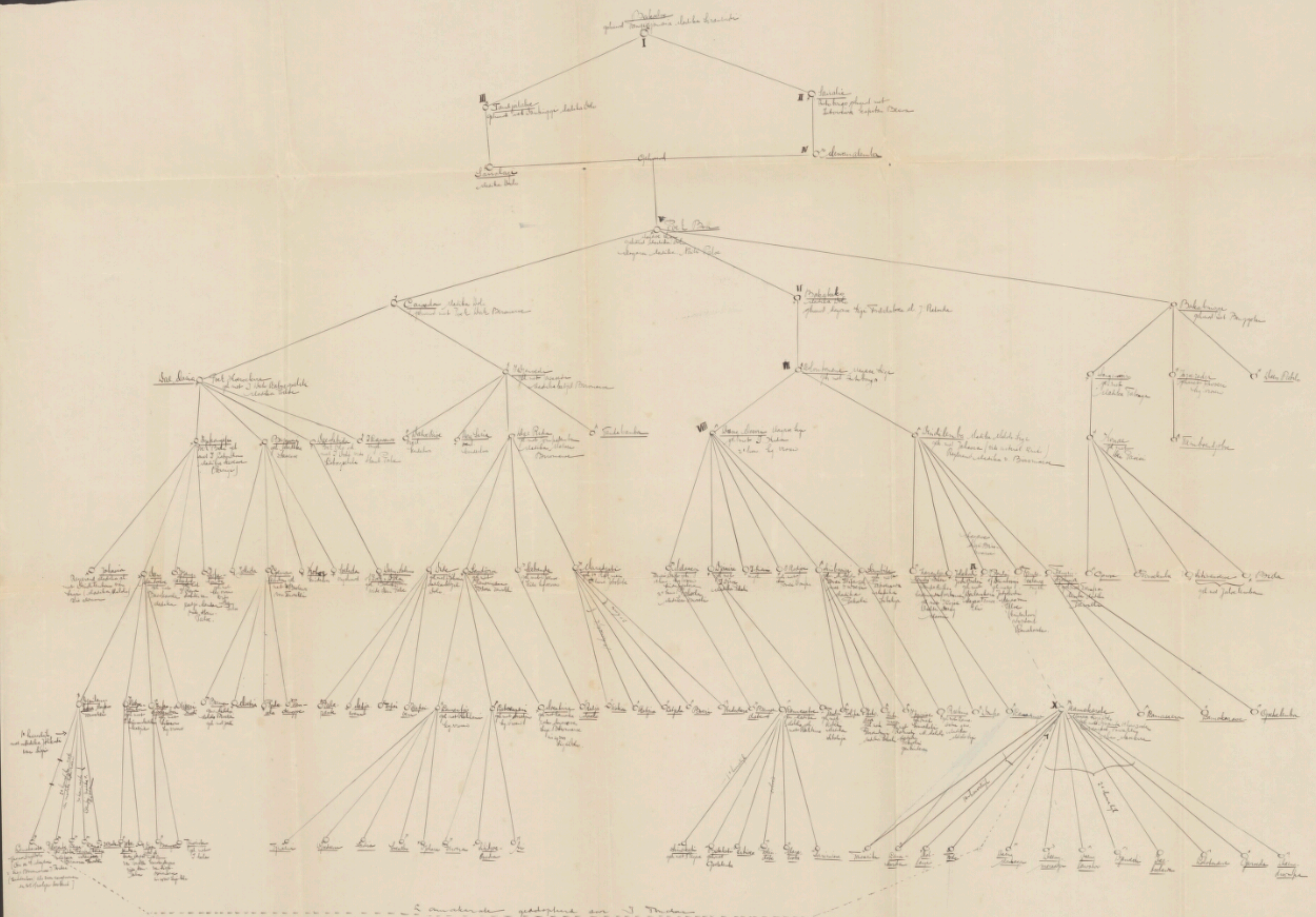
Voor eensluidend afschrift.

De Hoofdcornmissie,
soal-

Savanne Hochalpen

5 ... gestoppt ...

